

LUNDS
UNIVERSITET

Socialhögskolan
SOL 067
Vårterminen 2006

UPPMÄRKSAMMAS FOSTERFÖRÄLDRARNAS EGNA BARN VID EN FAMILJEHEMSUTREDNING?

Författare: Mona-Lisa Appelqvist
Handledare: Bodil Rasmusson

Abstract

The purpose of this essay was to look into whether any attention is paid to the biological children in foster families when the investigation about foster home is made. I did some qualitative interviews with six foster home-investigators, working in five different municipalities. Some of the main questions have been: Do the investigator meet the biological children during an investigation? Are the children's opinions taken into consideration? Is the suitability of a foster home judged even from the biological children's perspective?

It was shown that it could happen that a foster home was not approved, if it for some reasons should be a negative experience for the biological children, if a foster child would be placed in their home. All the six persons in my interviews thought that it is important to take the biological children's opinions into consideration, and that the family is not suitable to be a foster home if not all of the family members have a positive attitude. But it was only two of the interviewed persons who always talk separately with the biological children when they meet. The other investigators ask the parents what their own children think about getting foster siblings.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord	4
1. INLEDNING	5
1.1 Problemformulering	5
1.2 Syfte och frågeställningar	6
1.2 Centrala begrepp	6
1.4 Perspektivval och avgränsningar.....	7
2. METOD	8
2.1 Metodval.....	8
2.2 Urval.....	9
2.3 Tillvägagångssätt.....	9
2.4 Bearbetning och analys	10
2.5 Resultatens tillförlitlighet.....	11
2.6 Etiska överväganden	11
2.7 Källkritik	12
2.8 Fortsatt framställning	12
3. BAKGRUND	13
3.1 Barns bästa och barns rätt att komma till tals	13
3.2 Anvisningar för familjehemsutredningar	14
4. UTREDNINGSMETODER	15
4.1 Kälvestens metod	15
4.2 ”Blekingemodellen”	16
4.3 Pride	17
5. TIDIGARE FORSKNING	18
5.1 ”Att dela sina föräldrar med fostersyskon”	19
5.2 C-uppsatser.....	20
6. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	21
5.1 Mikronivå.....	22
5.2 Mesonivå.....	23
5.3 Exonivå.....	23
5.4 Makronivå	24
7. RESULTAT	24
7.1 Familjehemsutredningen	24
7.1.1 Metoder som används.....	24
7.1.2 Hur personer blir aktuella att utreda.....	24
7.1.3 Familjehemsutredningens genomförande	25
7.1.4 Kriterier för att godkännas som familjehem	27
7.1.5 Viktigaste kriterier	28
7.2 Fosterföräldrarnas egna barn i utredningen.....	29
7.2.1 Träffar familjehemssekreteraren de biologiska barnen vid utredningen?	29
7.2.2 Hänsynstagande till de biologiska barnens åsikter	30

7.2.3	<i>Information vid utredningen</i>	31
7.2.4	<i>Bedöms ett familjehems lämplighet även utifrån de biologiska barnens perspektiv?</i>	32
7.3	Synen på biologiska barnen i familjehemmen	33
7.3.1	<i>Tillgång eller hinder?</i>	33
7.3.2	<i>Biologiska barnen som uppdragstagare</i>	34
7.3.2.1	Nackdelar	34
7.3.2.2	Fördelar	35
8.	ANALYS	36
8.1	Analys utifrån tidigare forskning	36
8.2	Analys utifrån utvecklingsekologisk teori	38
9.	SLUTDISKUSSION	39
10.	KÄLLFÖRTECKNING	43
11.	BILAGOR	
	Informationsbrev	45
	Temat	46
	Intervjuguide	47

Förord

Jag tycker att det har varit mycket roligt och intressant att skriva denna uppsats. Fosterföräldrarnas egna barn ligger mig varmt om hjärtat men jag är mycket angelägen om *både* deras, och de familjehemsplacerade barnens situation.

Jag vill rikta ett stort tack till de sex familjehemsutredare som har låtit mig intervjua dem. Det har varit spännande och intressant att få ta del av era erfarenheter och åsikter kring fosterföräldrarnas egna barn! Jag vill också tacka min handledare Bodil Rasmusson som på ett sådant bra sätt har stöttat och väglett mig. Det har dessutom varit roligt att diskutera och vända ut och in på detta ämne med dig. Tack!

1. INLEDNING

1.1 Problemformulering

Det finns mycket information och litteratur att hitta om familjehem, familjehemsplacerade barn och fosterföräldrar, men information kring de biologiska barnen i familjehemmen är svårare att finna. Flera C-uppsatser behandlar temat, men Ingrid Höjer m fl på Göteborgs universitet är de enda i Sverige som har forskat i ämnet.

I Sverige var runt 14 700 barn och ungdomar placerade utanför det egna hemmet den 1 november 2004. Av dem var 10 200 frivilligt placerade enligt Socialtjänstlagen (SoL) och 77% av dem var i sin tur placerade i familjehem. Av de 4 500 som var placerade med tvång enligt Lagen om vård av unga (LVU) var 65% familjehemsplacerade (Socialstyrelsen, 2005). Familjehem är således den vanligaste placeringsformen för barn och ungdomar som är föremål för heldygnsinsatser. Det finns ingen statistik som visar antalet familjehem i Sverige, men enligt Höjer (2004) skattar Familjehemmens Riksförbund att det finns runt 8 000, något som bekräftas av Carlsson (2006). Antalet biologiska barn i dessa familjer är oklart men siffran uppskattas till ca 10 000 av Bäck-Wiklund, Höjer och Nordenfors (2005).

Det krävs en utredning för att bli godkänd som familjehem (SoL kap 6 § 6). I en familjehemsutredning ingår intervjuer med de blivande fosterföräldrarna samt hembesök av familjehemsutredare. Dessa är oftast utbildade socionomer med erfarenhet av familjehemsplaceringar. Familjehemsutredarnas uppgift är att undersöka om familjen är lämplig att ta emot och vårda fosterbarn.

De biologiska barnen i familjehemmen blir sällan särskilt uppmärksammade av socialtjänsten. Allt ljus tenderar att riktas på det placerade barnet, vilket inte är särskilt konstigt eftersom det är "huvudpersonen" vid en familjehemsplacering. Forskning visar dock att många familjehemsplaceringar som avslutas i förtid orsakas av konflikter mellan fosterföräldrarnas egna barn och fosterbarnen (Bäck-Wiklund et al, 2005). Ett engagemang för de biologiska barnen i familjehemmen från socialtjänstens sida, skulle således troligen även gagna de placerade barnen.

Jag har funderat på om de biologiska barnen i familjehemmen ses som uppdragstagare i likhet med sina föräldrar och om det i så fall är positivt eller negativt. Socialtjänsten är skyldig

enligt lag (SoL 6:7) att ge råd, stöd och annan hjälp till dem som vårdar fosterbarn. Fördelar med att fosterföräldrarnas egna barn inte skulle ses som uppdragstagare kan vara att de då inte åläggs något ansvar. Dessutom får det placerade barnet fostersyskon som är just fostersyskon och inget annat. Nackdelen kan däremot vara att de biologiska barnen och ungdomarna som känner att de faktiskt är delaktiga i omsorgen, inte får den handledning och uppmärksamhet från socialtjänsten som de känner att de behöver och förtjänar.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att undersöka om familjehemsutredarna uppmärksammar de biologiska barnen i de blivande familjehemmen, om hänsyn tas till dessa barns behov och åsikter, om de anses vara en tillgång eller ett hinder vid en familjehemsplacering, samt om de ses som uppdragstagare. För att min undersökning inte ska bli lösryckt från sitt sammanhang har jag även för avsikt att undersöka hur en familjehemsutredning går till. Mina frågeställningar är:

- Hur går en familjehemsutredning till och vilka metoder används?
- Vilka är kriterierna för att ett familjehem ska bli godkänt? Bedöms ett familjehems lämplighet även med hänsynstagande till de biologiska barnens perspektiv?
- Träffar familjehemsutredaren de biologiska barnen vid en familjehemsutredning? Intervjuas de? Tar man i så fall hänsyn till deras åsikter?
- Betraktas fosterföräldrarnas egna barn som en tillgång eller ett hinder vid en familjehemsplacering?
- Ser familjehemsutredaren de biologiska barnen som socialtjänstens uppdragstagare?

1.3 Centrala begrepp

Familjehem – tidigare kallat fosterhem. Jag använder båda begreppen i uppsatsen.

Definitionen på familjehem enligt Socialtjänstförordningen (2001:937 3 kap § 2): ”Med familjehem avses ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot barn för stadigvarande vård och fostran eller vuxna för vård och omvårdnad och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt.” I Nationalencyklopedin kan man dessutom läsa att: ”Det stora flertalet av placeringar i familjehem avser barn och ungdomar som tagits omhand inom socialtjänsten, på frivillig grund enligt Socialtjänstlagen (SoL) eller med tvång enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU).”

Familjehemsplacerat barn – Tidigare kallat fosterbarn. Jag använder båda begreppen i uppsatsen.

Familjehemsutredning – En utredning som syftar till att undersöka en familjs lämplighet att ta emot barn för stadigvarande vård.

Familjehemsutredare – De som gör familjehemsutredningen. Ofta socionomer med yrkestiteln familjehemssekreterare alternativt familjehemskonsult.

Familjehemsföräldrar – Det nyare begreppet för fosterföräldrar. Jag använder båda begreppen.

Biologiska barnen – I uppsatsen syftar jag på familjehemsföräldrarnas egna barn.

1.4 Perspektivval och avgränsningar

Eftersom vuxna aldrig kan se verkligheten utifrån ett barns perspektiv, finns det ett barnperspektiv som kallas det ”vuxna barnperspektivet”. Detta innebär vuxnas syn och värderingar på barn och barndomen (SOU 2001:72). Jag har utgått från det vuxna barnperspektivet i min undersökning.

Jag är intresserad av att undersöka hur socialtjänsten resonerar kring de biologiska barnen i familjehemmen. Vid en familjehemsplacering kan dock flera personer från socialtjänsten vara inblandade och för att göra en avgränsning har jag valt att endast utgå från familjehemsutredarnas perspektiv. Detta eftersom jag tyckte det skulle vara intressant att veta om de, som har den *första kontakten* med familjehemmet, involverar fosterföräldrarnas egna barn eller på annat sätt beaktar deras intressen.

Mina intervjupersoner arbetar under olika organisatoriska förutsättningar. Innebörden i dessa skillnader, har inte blivit föremål för analys utan jag nöjer mig med att beskriva de olika organisationsformerna. Jag har inte heller intresserat mig för att göra några jämförelser mellan de olika kommunernas sätt att arbeta eller mellan de olika metoderna som används.

Jag har även valt att endast hålla mig till att undersöka hur familjehemsutredningarna går till och om de biologiska barnen i familjehemmen uppmärksammas vid dessa. Jag har alltså inte

undersökt hur dessa barns situation uppmärksammas efter att en familjehemsplacering är gjord.

2. METOD

2.1 Metodval

För att kunna gå mer på djupet i mina frågor har mitt intresse varit att möta och intervjua de tillfrågade, det vill säga personer som jobbar med familjehemsutredningar. Jag har sökt en närhet till mina intervjupersoner vilket gör att den kvalitativa metoden passar bäst. Jag har träffat mina intervjupersoner och intresserat lyssnat till deras erfarenheter om familjehemsutredningar. Något som kännetecknar en kvalitativ metod är en jag-du-relation (Halvorsen, 1992).

Nackdelen med en kvalitativ metod är att man inte får samma vidd på undersökningen som med en kvantitativ. Vid intervjuer med ett fåtal personer kan undersökningen inte bli särskilt bred men istället mer djupgående och kan ge svar på detaljerade frågor. Forskarens närvaro då frågorna ställs, minskar risken för missförstånd och ger en möjlighet till förtydligande (a.a.)

Vid en kvalitativ undersökning spelar forskarens eget *jag* en stor roll. Dennes identitet, värderingar och övertygelser påverkar produktionen och tolkningen av materialet (Denscombe, 2000). Exempelvis inverkar jag som socionomstuderande med intresse för fosterföräldrarnas egna barns situation, på de intervjuade och kan styra in dem på ett visst spår. Intervjupersonen kan vid kvalitativa undersökningar ge sådana svar på frågorna som de tror att intervjuaren vill höra (Halvorsen, 1992).

Primärdata i undersökningen är mina intervjuer med de olika familjehemsutredarna. Som sekundärdata har jag valt relevant litteratur som böcker och artiklar. Jag har även använt information från Internet. Den begränsade forskningen på området har inverkat på mitt sökande av litteratur och val av källor.

Intervjuerna har varit semistrukturerade. Det innebär att jag har haft teman (se bilaga 2) som ska behandlas och frågor (se bilaga 3) som ska besvaras, men jag har varit flexibel gällande ordningsföljden. Jag har dessutom gett mina intervjupersoner utrymme till att utveckla sina tankar och idéer men inte fullt så mycket utrymme som vid ostrukturerade intervjuer (Denscombe, 2000).

2.2 Urval

Jag har gjort intervjuer med familjehemsutredare från olika kommuner för att få en bredare bild över hur det kan gå till vid familjehemsutredningar. Jag utförde fem intervjuer med sammanlagt sex intervjupersoner, samtliga kvinnor. De utvalda kommunerna är av varierande storlek. Att jag valde de kommunerna jag gjorde, beror på att de inte ligger alltför långt bort och att jag därför har sparat tid. Urvalet kan således betecknas både som ett strategiskt urval (Halvorsen, 1992) och ett bekvämlighetsurval (Denscombe, 2000).

Jag fick via e-mail och telefon, kontakt med mina intervjupersoner. Två av dem hade jag träffat tidigare vid ett studiebesök, de andra hade jag dock aldrig haft kontakt med innan.

Familjehemsutredarna jag har träffat arbetar utifrån lite olika metoder; Kälvestensmetoden, ”Blekingemodellen” och Pride. Dessutom arbetar de utifrån olika organisatoriska förutsättningar. Ett par av dem arbetar exempelvis under ett regionalt vårdförbund och anlitas av kringliggande kommuner. Deras yrkestitel är familjehemskonsulent. Deras främsta arbetsuppgifter är att göra familjehems- och kontaktfamiljsutredningar men håller till exempel även kurser för familjehem. Familjehemskonsulenterna ansvarar inte för själva familjehemsplaceringen eller uppföljningen av densamma.

De övriga intervjupersonerna arbetar på sedvanliga socialförvaltningar. Tre av dem har yrkestiteln familjehemssekreterare och arbetar i så kallade ”familjehemsgrupper” där flera familjehemssekreterare arbetar tillsammans. De har ansvar för familjehemsplaceringen och även uppföljningen av den. En av familjehemsutredarna har yrkestiteln socialekreterare men har familjehemsutredningar som en av de huvudsakliga arbetsuppgifterna. Denna person arbetar ofta ensam eller tillsammans med någon av kollegorna som i vanliga fall arbetar med barnavårdsutredningar.

2.3 Tillvägagångssätt

När mina sex intervjupersoner bestämt sig för att delta i min undersökning skickade jag dem ett informationsbrev (se bilaga 1) där jag bland annat beskrev syftet med uppsatsen och intervjun. Vi bestämde tid och plats för intervjun per telefon eller e-mail. Intervjupersonerna fick själva bestämma var intervjun skulle äga rum. Alla intervjupersoner utom en, önskade att bli intervjuade på sina arbetsplatser, antingen på deras kontor eller i särskilda samtalsrum. En av intervjupersonerna vill hellre bli intervjuad i sitt hem. Att möta de intervjuade där de själva

vill bli intervjuade, tror jag gör att de känner sig mer avslappnade och bekväma i intervjusituationen. Att intervju någon i sitt hem kan dock göra det något svårare att hålla koncentrationen. Under min intervju i familjehemsutredarens hem, ringde exempelvis telefonen vid ett tillfälle och vi fick göra en paus i intervjun för en stund. Dessutom var det en katt som var nära att riva ner min bandare i golvet. Jag upplevde dock inte att detta störde nämnvärt eller att det var något problem för intervjun eller kvalitén på densamma.

En av intervjuerna var en parintervju med två familjehemsutredare som arbetar tillsammans. Detta var något de önskade. Jag hade befarat att de exempelvis skulle ”prata i munnen på varandra” eller att det på annat sätt skulle vara svårare att genomföra en sådan intervju. Jag märkte dock att de var vana att arbeta tillsammans, de fyllde i varandras meningar och kompletterade varandra på så sätt under intervjun.

Jag utgick från min intervjuguide (bilaga 3) och spelade in varje intervju på band. Någon av intervjupersonerna uttryckte att det kändes något hämmande att bli inspelad, men gick med på det för min skull. Jag tyckte dock inte att det märktes att denna person kände sig hämrad, under intervjun.

Jag upplevde att alla intervjupersonerna hade en positiv inställning till att jag skulle intervju dem. Flera av dem verkade tycka att ämnet var intressant och viktigt att lyfta fram och diskutera. Intervjuerna tog mellan 35 minuter och en timme.

2.4 Bearbetning och analys

Intervjuerna spelades in för att sedan transkriberas ordagrant. Jag skrev ned allt, även det som tycktes kunna vara ovidkommande för min undersökning och hade därmed ett stort material att hantera. Därför skapade jag sedan nya dokument i Word, där jag överförde information som var relevant för min undersökning. Jag hade bland annat ställt frågor om vad familjehemsutredarna hade för visioner, vilka jag sedan valde att inte ta med. Detta för att begränsa mig men även för att en del svar torde höra hemma i en annan uppsats. Materialet var nu minskat och mer överskådligt. I ett tredje led sorterade jag in informationen under tre teman; Familjehemsutredningen, fosterföräldrarnas egna barn i utredningen samt synen på de biologiska barnen i familjehemmen. För att sortera informationen ytterligare, gjorde jag underrubriker till mina tre huvudteman.

Min analys valde jag att dela upp i två delar. En del där jag gör en analys utifrån tidigare forskning och en del utifrån utvecklingsekologisk teori.

2.4 Resultatets tillförlitlighet

Att samla in data som är relevant för sin problemformulering är något som ger hög validitet enligt Halvorsen (1992). Genom att jag har intervjuat personer som arbetar med familjehemsutredningar dagligen, har jag fått svar på mina frågor om hur en utredning går till och om fosterföräldrarnas egna barn uppmärksammas vid dessa.

Jag har under undersökningens gång försökt hålla mig neutral och ställa frågor på ett sådant sätt att mina intervjupersoner inte ska påverkas åt något håll. Mot bakgrund av tidigare forskning vet vi dock att uppmärksamhet på fosterföräldrarnas egna barn är ett försummat område. Det finns därför en risk att jag med mina frågor har kunnat väcka vissa skuld känslor, att intervjupersonerna känner att de borde göra något åt saken och att de därför ger socialt önskvärda svar. Detta är något som kan ha påverkat tillförlitligheten i min undersökning.

Att jag är en ovan intervjuare kan också ha påverkat resultatets tillförlitlighet då jag exempelvis ibland kan ha ställt ledande följdfrågor.

2.5 Etiska överväganden

Innan uppsatsens början var jag inne på att jag skulle intervjua de biologiska barnen själva men var rädd för att jag kanske skulle ”röra till det” i familjehemmet. Jag tänkte att jag kunde ”dra upp” något som inte var läge att ”dra upp” just då. Jag var rädd att jag skulle sätta igång en process hos barnen som jag sedan inte skulle kunna hjälpa dem vidare med. Det fanns också en rädsla för att de placerade barnen skulle få för sig att de är en belastning för sina fostersyskon, i och med att jag ville prata med de biologiska barnen om sin situation som familjehem. Jag upplevde det som mindre känsligt att istället intervjua och göra en undersökning med professionella socialarbetare.

I uppsatsen har jag valt att inte nämna mina intervjupersoners namn eller ens använda fingerade sådana. Jag har i min uppsats inte tyckt att det har varit viktigt att exempelvis påvisa vem som säger vad eller vem som arbetar med vilken metod. Jag vill att mina intervjupersoner ska kunna känna sig trygga med det.

Detta är en undersökning om familjehemsutredningar och åsikter man kan ha som familjehemsutredare, generellt. Det har jag varit noga med att framföra till de intervjuade.

2.7 Källkritik

Det finns inte mycket forskning kring fosterföräldrarnas egna barn och det är därmed svårt att finna litteratur i ämnet. Jag har riktat in mig på tidigare forskning i Sverige eftersom jag anser att det har varit mest relevant för min studie. Ingrid Höjer m fl är de enda i Sverige som har forskat i ämnet ”fosterföräldrarnas egna barn”. Detta gör det dessutom svårt att jämföra och kritiskt undersöka den fakta som finns.

I kapitlet ”tidigare forskning” har jag använt mig av en del C-uppsatser. Eftersom dessa undersökningar är gjorda med ett mindre antal intervjupersoner och respondenter, kan resultatet troligen inte anses som representativt. Jag tycker ändå att de är användbara och intressanta att lyfta fram, då det som sagt är brist på forskning inom området.

Jag har även använt mig av några källor på Internet. Eftersom vem som helst, med vilket syfte som helst, kan lägga ut uppgifter på nätet, är det av stor vikt att man är observant och att man granskar källan kritiskt (Denscombe, 2000). Jag har dock bland annat hittat information på socialstyrelsens och regeringens hemsidor, vilka jag anser som tämligen säkra källor eftersom jag antar att statliga myndigheter granskar sin information noga. På grund av bristande information om studien ”Att dela sina föräldrar med fostersyskon” då den ännu inte är tryckt, använde jag mig av FAS (Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap) egen hemsida. Jag bedömer även informationen på denna sida som säker.

2.8 Fortsatt framställning

Närmast i uppsatsen kommer ett bakgrundskapitel där jag dels tar upp barns bästa och barns rätt att komma till tals, dels anvisningar till familjehemsutredningar. I kapitlet därpå har jag valt att ge sammanfattade beskrivningar av de olika metoder man kan använda sig av vid en familjehemsutredning. Fortsättningsvis redogör jag för den tidigare forskningen på området och därpå en genomgång av mina teoretiska utgångspunkter för uppsatsen. Efter detta kommer själva resultatdelen som följs av en analys och en slutdiskussion.

3. BAKGRUND

3.1 Barns bästa och barns rätt att komma till tals

”Vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, skall barnets bästa komma i främsta rummet. (art 3.1)”
(Konventionen om barnets rättigheter, 2006 s 11).

I Socialtjänstlagen infördes 1998 nya bestämmelser för att förstärka barnperspektivet. För att matcha Barnkonventionens tredje artikel, kompletterade man portalparagrafen (1kap § 2 SoL) med: ”När åtgärder rör barn skall det särskilt beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver. Med barn avses varje människa under 18 år.” I all lagstiftning återfinns principen om barns bästa, men tidigare kom den inte tillräckligt till uttryck i Socialtjänstlagen, därför gjorde man denna ändring (Norström & Thunved, 2004).

I förarbetena till 1998 års Socialtjänstlag menar regeringen att varje beslut som rör ett barn måste grunda sig på en bedömning om vad som är bäst för just det barnet. Innan man fattar ett beslut är det viktigt att man väger olika förslag och lösningar mot varandra. Det är dock inte säkert att barns bästa alltid är utslagsgivande, men det ska alltid beaktas och redovisas (SOU 1997:116).

Att veta vad som är barnets bästa och hur man kommer fram till det, kan vara svårt. Enligt utredningen *Barnets bästa i främsta rummet* (1997:116), är en önskvärd metod för bedömning av vad som är barnets bästa, att kombinera vetenskap och beprövad erfarenhet (dvs. vedertagna kunskaper om barn) med att låta barnet själva komma till tals.

Att barnet ska få göra sig hörd i saker som rör dess egen situation är även en av de allmänna grundprinciperna i Barnkonventionen.

”Konventionsstaterna skall tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som berör barnet, varvid barnets åsikter skall tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. (art 12.1)” (Konventionen om barnets rättigheter, 2006 s 12).

Barns rätt att komma till tals, har även det, stärkts i Socialtjänstlagen. ”När en åtgärd rör ett barn ska barnets inställning klarläggas så långt det är möjligt. Socialnämnden ska ta hänsyn

till barnets vilja med beaktande av ålder och mognad.” (3 kap § 5). ”Barn som har fyllt 15 år har rätt att själva föra sin talan i mål och ärenden enligt denna lag. Barn som är yngre bör höras, om det kan vara till nytta för utredningen och barnet inte kan antas ta skada av det.” (11 kap § 10).

För att ta reda på vad som är barnets bästa är det viktigt att klarlägga barnens vilja, önsknings och uppfattningar, vilket oftast endast sker utifrån de vuxnas perspektiv. Det är dock mycket viktigt att barnen själva får komma till tals och att man verkligen lägger ner tid på att lyssna på vad de har att säga (Andersson, Aronsson, Hessle, Hollander & Lundström, 1996).

3.2 Anvisningar för familjehemsutredningar

Svenska kommunförbundet (2003) har gett ut boken *Barnet och familjehemmet – en handbok om socialnämndens ansvar*, som ska fungera som hjälpmedel i det dagliga arbetet med familjehemsfrågor inom socialtjänsten. Denna följer processen från det att det blir uppenbart att ett barn är i behov av vård, till dess att vården avslutas.

Ett familjehem skall utredas innan socialnämnden lämnar medgivande eller beslutar om en placering i familjehemmet. Syftet med en familjehemsutredning är att få underlag för att kunna bedöma hemmets förutsättningar att ta hand om ett visst barn. Bestämmelser om utredningen hittar man i Socialtjänstlagen 6 kap 6 § (a.a.).

Allmänna principer vid rekrytering av familjehem kan socialnämnden besluta om. Exempel på sådana principer kan vara att ”familjehemsföräldrarna skall ha tillräckligt med tid för uppdraget, fysiskt och psykiskt utrymme, erfarenhet av barn och unga, geografisk närhet till barnets familj och en ordnad ekonomi. De skall leva i en stabil relation, leva ett skötsamt liv samt ha vilja och förmåga till samarbete med barnets föräldrar och nämnden.” (a.a. s 35).

Familjehemsutredningen ska bestå av dels en faktadel, dels en beskrivning och en bedömning av familjehemsföräldrarnas förmåga och lämplighet. Personuppgifter på alla hemmavarande familjemedlemmar, bostadsförhållanden, hälsotillstånd, yrkesverksamhet, ekonomi, religion, tidigare erfarenheter som familjehem, om det finns fler personer placerade i hemmet, uppgifter om skola och tillgång till erforderlig vård osv. ska framgå i utredningen (Svenska kommunförbundet, 2003).

Utdrag skall begäras ur Rikspolisstyrelsens belastnings- och misstankeregister för att kontrollera att inte någon olämplig person anlitas som familjehem. Om personen visar sig vara känd skall nämnden värdera uppgiften och ta ställning till om hemmet ändå kan godkännas (a.a.).

Flera hembesök görs under utredningen. Någon form av strukturerad intervju med var och en av familjehemsföräldrarna ska också göras. Dessa analyseras och ligger till grund för bedömningen av deras lämplighet. Resultaten återförs till familjehemmet. Referenspersoner ska också höras angående familjehemmets förhållande och lämplighet. Om familjehemmet tidigare tagit emot fosterbarn bör man kontakta den nämnd som ansvarade för placeringen (a.a.).

Om familjehemsföräldrarna har egna barn, är det viktigt att ta reda på deras inställning till att det placeras fosterbarn i deras hem, står det i denna handbok (a.a.). Det framgår dock inte på vilket sätt man bör ta reda på detta. Det står till exempel ingenting om att man bör eller ska samtala med barnen själva för att ta reda på deras ståndpunkt.

4. UTREDNINGSMETODER

I detta avsnitt har jag valt att beskriva några utredningsmetoder som familjehemsutredare kan använda sig av. Ingen av de tre metoderna innehåller intervjuer med fosterföräldrarnas egna barn. Däremot ställs frågor till fosterföräldrarna om vad de tror att deras barn tycker om att få fostersyskon.

4.1 Kälvestens metod

Anna-Lisa Kälvesten och Graziella Meldahl (1982) beskriver i boken *Familjepsykologi*, en metod för att intervjua makar vid en fosterhemsutredning, som det hette tidigare, och ett sätt att tänka runt den information man får vid intervjun. De tycker det är viktigt med en ökad kunskap om familjens inre liv när man utreder fosterhem. Intervjun är ganska koncentrerad på fosterföräldrarnas tidiga uppväxt eftersom författarna tror att de tidigaste relationerna har stor betydelse för hur man är och hur man betar sig i olika situationer som vuxen.

Intervjun görs av två handläggare, med makarna var för sig, vid samma tillfälle. Detta för att undvika att de ska kunna ”prata ihop sig”. Efteråt jämför man de olika resultaten och kan se hur samstämmiga, eller inte, makarna är (a.a.).

Intervjuformen är halvstrukturerad och det är förutbestämt vilka kategorier man kommer att tala om. Några frågor har graderingar från 1-5, där 3 visar normalläget. Dessa graderingar gör det lätt att jämföra om makarna tänker eller känner likadant. Frågorna behöver inte ställas i någon strikt ordning och kan dessutom, med några undantag, formuleras fritt. Intervjun är således ganska fri, intervjuaren måste dock se till att frågorna blir klarlagda så att de kan prickas av under kategorierna. Frågeformuläret innehåller några bundna frågor vilka ska ställas ordagrant och svaren ska då även skrivas ned i sin helhet. Annars behöver man som intervjuare inte skriva ned allt, men författarna råder en till att skriva ned de ord och fraser som är mest väsentliga (a.a).

Eftersom intervjun är ganska fri gäller det för intervjuaren att vara lyhörd och följa med. Personen som intervjuas kanske vill fortsätta tala om ett ämne eller ta upp ett helt nytt. Det gäller då för intervjuaren att försöka anteckna det som faller utanför ramen, eftersom allt som sägs är viktigt när man efter intervjun försöker tolka sammanhangen (a.a).

Intervjun består av två delar. En del vilken behandlar individens förhistoria och en som rör den aktuella situationen. Det ligger en teori om 3-generationssamband bakom utformningen av dessa frågor. Det som händer i familjen kan ofta ha ett samband med det makarna själva har fått lära sig under sin egen uppväxt exempelvis gällande känslor och handlingar (a.a).

Intervjumallen innehåller områden som till exempel; Familjens sammansättning, Uppväxtem, Barn, Ekonomi, Socialt nätverk och Att ta emot fosterbarn. Några exempel på frågor som ställs kan vara; Hur var din kontakt med din mamma/pappa som barn? Vad anser du vara glädjande i föräldrarollen? Vad är det främsta skälet till att du just nu vill ta emot ett fosterbarn? (a.a.)

4.2 ”Blekingemodellen”

Den så kallade ”Blekingemodellen” är en omarbetad version av Kälvestensmetoden. Blekinge Forsknings- och utvecklingsenhet fick i uppdrag av Blekinges fem kommuner att omarbeta familjehemscirkuläret och arbetet inleddes 2001. Det tidigare cirkuläret gav Fou-enheten ut 1995 och hade sitt ursprung i Kälvestens metod (Ljunggren, 2002).

Intervjumetoden används för att rekrytera familjehem och det är en fördel om mannen och kvinnan intervjuas samtidigt och av en varsin socialsekreterare. Till skillnad från

Kälvestensmetoden kan formuläret bearbetas och tolkas inom arbetsgruppen som söker familjehem. Metoden kräver alltså inte någon extern expertmedverkan utom vid svårbedömda fall (a.a.).

Formuläret är för omfattande för att klaras av vid ett intervjutillfälle. Familjehemsformuläret är uppdelat i ett för släktingintervju, ett för basintervju, ett för familjehemsintervju, samt ett formulär för intervju vid barnlöshet. Familjehemsintervjun är den mest djupgående.

Formulären är konstruerade med cirkulära frågor för att undvika ja- och nejsvar och för att ge nyanserade svar med möjlighet för utredaren att ställa följdfrågor (a.a.).

Familjehemsutredningen skrivs ned utifrån vad som framkommit vid intervjuerna, återföringssamtalet, registerutdrag och eventuella referenser. Utredningen ska även innehålla en bedömning av familjens resurser (a.a.).

4.3 Pride

Pride (**P**arents **r**esources for **i**nformation **d**evelopment **e**ducation) är ett utrednings- och utbildningsprogram för blivande familjehem som har utarbetats av Child Welfare League of America i USA. Det vidareutvecklades i Holland och har nu anpassats till svenska förhållanden. Det är Allmänna Barnhuset som är huvudansvarig och innehar upphovsrätten till Pride här i Sverige (Allmänna barnhuset, 1996).

Pride är ett kompetensbaserat utbildningsprogram som förbereder, utreder, utvecklar och stödjer familjehem. Pride-utbildningens målsättning är att ge familjehemsplacerade barn en trygg uppväxt, att stärka deras familj och att skapa goda förutsättningar för att familjehemmet ska klara sitt uppdrag. De blivande familjehemmen får genomgå en utbildning som samtidigt är en utredning. Utbildningen syftar till att förbereda dem på det som väntar dem som familjehem. Pride innebär också en ny syn på familjehem. De ses här som en jämlik samarbetspartner i relation till socialtjänsten. Detta görs klart redan i utbildningens upplägg (a.a.).

Utbildningen pågår under tio veckor. I början av utbildningen får familjerna information om familjehemsvårdens krav och villkor. De får även möjlighet att i diskussioner och övningar fundera över dessa. De får även tänka över varför de vill bli familjehem. De får också fundera på vad de har att erbjuda ett barn. Under utbildningens gång, görs flera hembesök av

socialsekreterarna och deltagarna får även skriva i sina egna, så kallade livsböcker. I dessa får de svara på en mängd frågor som lyfter fram deras livserfarenhet (a.a.).

Efter utbildningen kan socialtjänsten tillsammans med familjehemmet komma överens om att deras kompetens och intresse för att bli familjehem stämmer överens med utbildningens målsättning. De är därmed redo för att ta emot ett barn. Det kan annars visa sig att de inte är redo än eller att de har ändrat sig och inte längre vill ta emot ett barn. I vissa fall kan det blivande familjehemmet tycka att de är redo och har den kompetens och det intresset som krävs, men socialtjänsten kanske inte delar familjens uppfattning. I den situationen är det socialtjänsten som fäller det slutliga omdömet eftersom de är juridiskt skyldiga att skydda de barn de har ansvar för (a.a.).

Pride-programmet utgår från fem kompetens kategorier:

- Att vårda och fostra barn
- Att möta barns utvecklingsbehov och hantera störningar i utvecklingen.
- Att stödja relationerna mellan barn och deras familj.
- Att ge barn tillgång till trygga, utvecklande relationer avsedda att bestå livet ut,
- Att arbeta som medlem i ett professionellt team

(a.a.).

5. Tidigare forskning

I boken *Svensk forskning om fosterbarnsvård* skriver Vinnerljung (1996) att forskning kring fosterföräldrarnas egna barns situation nästan är ett helt outforskat område. Då ett par personer skulle skriva sin C-uppsats i ämnet 1992, fann de överhuvudtaget inget tidigare publicerat. Även internationella forskningserfarenheter var begränsade, skriver Vinnerljung.

Efter 1992 görs det dock en del undersökningar, oftast utifrån de vuxnas perspektiv. Man kan i undersökningar se att familjehemsföräldrarna mestadels verkar tänka att deras barn gagnas av att familjen engagerar sig i familjehemsuppdraget. De vuxnas, och barnen och ungdomarnas åsikter skiljer sig dock åt ibland. Fosterföräldrarna är i viss utsträckning mer positiva åt uppdraget som familjehem än vad deras barn är (Kaplan 1998; Part 1993; Poland & Groze 1993; Twigg 1994; Pugh 1996; Talbot 1997; Familjeplejen i Danmark 1998; Höjer 2001, i Höjer & Nordenfors 2003).

Några forskningsresultat påvisar att sammanbrott i familjehem ofta beror på konflikter mellan fosterföräldrarnas egna barn och de placerade. Trots detta visas ett överraskande litet intresse för fosterföräldrarnas egna barns situation, både från forskare och professionella (Höjer & Nordenfors, 2003).

5.1 ”Att dela sina föräldrar med fostersyskon”

FAS (Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap) har haft ett pågående projekt 2001-2005, kallat ”Att dela sina föräldrar med fostersyskon. En undersökning om fosterföräldrarnas egna barn”. Studien har gjorts av Ingrid Höjer, Monica Nordenfors och Margareta Bäck-Wiklund. Den sistnämnda har varit projektledare. Syftet med studien har varit att söka kunskap om vad det innebär för fosterföräldrarnas egna barn att växa upp med fostersyskon. Det har genomförts fokusgrupper, diskussionsgrupper och djupintervjuer med barn och ungdomar. Dessutom har en omfattande enkät besvarats av 684 barn och ungdomar (www.fas.se).

I studien framkommer det bland annat att många av fosterföräldrarnas egna barn blir aktiva ”omsorgsgivare”. Att de tar ansvar för sina fostersyskon är vanligt, 66% svarar att de gör det. De tar även ansvar för sina föräldrars välbefinnande. Ofta väljer de att inte belasta sina föräldrar med sina egna bekymmer eftersom de anser att dessa har nog med bekymmer med fostersyskonen. Stor del av föräldrarnas tid och uppmärksamhet riktas mot det familjehemsplacerade barnet. Så många som en fjärdedel av de tillfrågade anser att de inte får någon tid alls med sina föräldrar då fostersyskonet behov tar upp all föräldrarnas tid. Många av föräldrarna förväntar sig att deras egna barn ska ta väl hand om sina fostersyskon. Av respondenterna instämmer 37% helt eller delvis på påståendet ”Min mamma blir besviken på mig om jag inte är snäll mot mina fostersyskon.” (a.a.).

Av de som svarat på enkäten, jämför 71% relationen med ett biologiskt syskonskap (Bäck-Wiklund et al, 2005). Detta innebär inte att relationen måste vara enkel för det. Vardagslivet påverkas i hög grad av fostersyskon med känslomässiga störningar och kan kräva mycket tid och energi. De tillfrågade uppskattar att de har förståelse för andra människors svårigheter och problem men detta kan också ha en negativ sida. Fosterföräldrarnas egna barn kan få en smärtsam insikt i barn och vuxnas svårigheter (www.fas.se).

Även om relationerna till fostersyskonen är goda, kan de i princip avbrytas när som helst av olika anledningar. Av de som svarat på enkäten svarar 69% att de inte vet hur länge deras fostersyskon ska vara placerade i familjehemmet. Detta utgör en stor osäkerhet. Relationerna till fostersyskonen präglas av obeständighet eftersom placeringen kan avslutas utan att varken de eller fostersyskonen kan påverka det som händer (Bäck-Wiklund et al, 2005).

Studien visar också att de biologiska barnen trots att de ofta aktivt deltar i omsorgen om sina fostersyskon, sällan får någon uppmärksamhet av socialtjänsten. Av respondenterna svarar 73% att familjehemssekreteraren sällan eller aldrig talar med dem vid deras hembesök (www.fas.se).

Studien visar sammanfattningsvis att fosterföräldrarnas egna barn ofta erhåller en stor empatisk förmåga, vilken de själva tycker skiljer dem från andra barn och ungdomar. De visar i många fall ett stort engagemang för sina fostersyskon och är själva aktiva medskapare i relationerna som utvecklas i familjehemmet. De är därmed också aktivt deltagande i själva familjehemsuppdraget (a.a.). Författarna anser att de barn och ungdomar som deltagit i deras studie därför har rätt att uppmärksammas som delaktiga, att bli sedda, att informeras och att tillfrågas. De tycker att ”en perspektivförskjutning behövs – från att bara fokusera på relationen mellan placerade barn och fosterföräldrar till att fokusera på relationerna i *hela* familjen” (Bäck-Wiklund et al, 2005 s 28).

5.2 C-uppsatser

I Larssons undersökning (2001) ”Att dela med sig av sin familj – problematik, erfarenheter och upplevelser hos familjehemmens egna barn” blev 62 familjehem bland annat tillfrågade om hur mycket tid som socialtjänsten lade ner på de biologiska barnen. Av dessa svarade endast 26% att socialtjänsten på något sätt förhörde sig om att barnen mår bra. Frågan om barnets mående ställdes dock oftast till familjehemsföräldrarna. Endast 5 av familjehemmen hade erfarenheter av att socialsekreteraren själv förde en dialog med det biologiska barnet.

Det var också enbart 19% av de 62 tillfrågade som hade fått möjlighet till utbildning eller att få träffa andra barn i samma situation. Detta var något som föräldrarna önskade mer av. Dessutom ville de flesta föräldrar att deras barn skulle få en åldersadekvat information innan fosterbarnet blev placerat i hemmet. Det var 89% av de tillfrågade som inte hade fått någon sådan. Föräldrarna trodde att det kunde bero på att socialsekreterarna var så fokuserad på det

placerade barnet att de glömde bort de andra. Socialförvaltningarna, 13 av 16, var medvetna om att barnen kunde få negativa erfarenheter på grund av familjehemsuppdraget. Därför borde det ses som en hög prioritet att försöka förbättra situationen för alla som är involverade i familjehemsuppdraget (Larsson, 2001).

Syftet med Fagerlund, Rosell och Zachrissons undersökning (2005) var att belysa hur familjehemsföräldrarna uppfattar sina egna barns behov av stöd från socialtjänsten i familjehemsprocessen. Några av frågorna som legat till grund för studien är vilket stöd familjernas egna barn får av socialtjänsten och vilken form av stöd föräldrarna hade önskat. Resultatet som framkom var att de biologiska barnen i familjehemmen bör synliggöras på ett tydligare sätt genom hela familjehemsprocessen. Socialtjänsten bör se de biologiska barnen som en del av familjehemmet och erbjuda dem samma stöd, handledning och information som föräldrarna erbjuds (Fagerlund et al, 2005).

Frostensson och Mobergs undersökning syftade till att undersöka vad de biologiska barnen, deras föräldrar och socialsekreterare hade för erfarenhet av det stöd och information de biologiska barnen fick innan, under och efter en familjehemsplacering. Deras resultat visar att de stöd och information dessa barn får, är ganska bra, men att det finns mer att göra (Frostensson & Moberg, 2004).

Övriga C-uppsatser som jag har kommit i kontakt med är Karlssons (2001) som behandlar hur det är att vara biologiskt barn i ett familjehem. Susanna Strähle (2005) undersöker hur de biologiska barnen påverkas av att växa upp i ett familjehem. Dahlqvist och Marckwort (2005) har undersökt hur de biologiska barnen själva ser på sin situation sett ur ett genusperspektiv. De flesta av fosterföräldrarnas egna barn i dessa undersökningar, tycker i det stora hela att det har varit bra att familjen har varit familjehem. Hälften av dem i Strähles undersökning (2005) kan själva tänka sig att bli familjehem.

6. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

Jag har valt att utgå från den utvecklingsekologiska teorin eftersom jag tycker den är användbar i denna undersökning och intressant då den utgår från att ett barn utvecklas genom samspel med andra.

Utvecklingspsykologen Urie Bronfenbrenner utvecklade ett sätt att tänka om utvecklingsprocessen, som på svenska kallas för utvecklingsekologi. Enligt denna teori är samspelen mellan barnets egna förutsättningar och den miljö det ingår i, viktigt för utvecklingsprocessen. Detta aktiva samspel driver utvecklingen framåt (Andersson, 1986).

Teorin kom till som ett svar på den allmänt rådande utvecklingspsykologin där man utgår från att individen utvecklas oberoende av sitt sammanhang. Bronfenbrenner menade att ett barn utvecklas genom samspel och interaktion med sin omgivning (Andersson, 2002).

Bronfenbrenner var mest inriktad på barnets utveckling, men menade att utveckling pågår under hela livet och påverkas av relationer inom och mellan både närmiljöer och större sociala sammanhang (Lagerberg & Sundelin, 2000). Därför är teorin tillämplig under hela livsloppet (Andersson, 2002).

Tyngdpunkten i ”utveckling” ligger i vad barnet uppfattar, önskar, fruktar, tänker på eller lär in och hur detta förändras av de miljöer som barnet kommer i kontakt med och samspelar med (Andersson, 1986).

För att tydliggöra den utvecklingsekologiska teorin, kan man utgå från en modell, med fyra strukturer på olika avstånd från individen. De lägre strukturerna är inneslutna i de högre. I strukturen längst in i mitten finns barnet och dess närmiljöer, till exempel familjen, skolan och fritidsmiljön. På denna så kallade ”mikronivå” samspelar barnet med närmiljöerna. På nästa nivå, ”mesonivå”, samspelar närmiljöerna i sin tur med varandra. På ”exonivå” finns system som ligger utanför barnets direkta vardagsliv, till exempel föräldrarnas arbetsplatser, hälso- sjukvård, kultur- och fritidsinstitutioner. Allt detta samverkar i sin tur med ”makronivån” där man finner lagar, regler, vanor och tankesätt på nationell nivå (Lagerberg & Sundelin, 2000).

6.1 Mikronivå

På mikronivå pågår ett samspel mellan individen och han/hennes omedelbara omgivning inklusive de ömsesidiga relationer som påträffas där (Lagerberg & Sundelin, 2000). Ett litet barn är bara medveten om den allra närmaste omgivningen och den viktigaste närmiljön är troligen familjen (Andersson, 2002). Efterhand som barnet blir äldre kommer det successivt att ingå i fler närmiljöer eller mikrosystem samtidigt. Förskolan, kamratgruppen och grannskapet kan till exempel komma in vid sidan om familjen.

De olika närmiljöerna och de nätverk av relationer samt de aktiviteter som utvecklas där, hänger ihop med varandra. Relationer utvecklas i varierande grad mellan de olika mikrosystemen, vilka i sin tur påverkar barnet (Andersson 1986).

I mikrosystemet finner man ofta ett antal dyader, relationer mellan två personer. Det kan vara mamma-barn, pappa-barn eller syskon-syskon. Dessa olika relationer påverkar direkt barnets utveckling. Det finns också indirekta faktorer som påverkar densamma. Till exempel att relationen mellan två personer påverkar deras relationer till den tredje. Ett välkänt exempel kan vara att moderns relation till sitt barn, påverkas då det tillkommer ett nytt syskon (a.a.).

6.2 Mesonivå

Relationerna mellan de olika närmiljöerna bildar ett eget system som Bronfenbrenner kallar mesosystem. Barnets verklighet består inte av ett antal isolerade mikrosystem utan snarare en helhet. Andersson (1986) ger exempel på att ett barn som är på väg till skolan inte kan lämna upplevelserna och erfarenheterna från hemmet, hemma. Det bär med sig dessa till skolan. Likaså kommer barnet att ha dagens händelser i skolan i tankarna då det är hemma igen. Ett barn som har haft en tuff dag i skolan kan ha ett behov att tala om detta hemma och få tröst och råd från någon vuxen. Har då inte de vuxna tid eller ork eller kanske inte förstår barnets problem, får detta naturligtvis konsekvenser för barnet. Dels vad gäller dess upplevelse av den aktuella situationen, dels för dess utveckling i olika avseenden. Dessa konsekvenser är andra än för de barn som får sitt behov av kontakt och förståelse hos de vuxna, tillgodosedda. Det är alltså viktigt att studera de olika miljöerna barnet ingår i för att få en bredare kunskap om hur de hänger ihop (a.a.).

6.3 Exonivå

På exonivå finns förhållanden som ligger utanför individens direkta vardagsverklighet. Om man utgår från barnet finns där bland annat, föräldrarnas arbetsplatser, förskolan eller skolans organisation, kommunala resurser och lokalpolitik som indirekt påverkar barnets utveckling (Andersson, 2002).

Samhällsinstitutioner och förhållanden utanför barnets direkta närmiljö påverkar även utformningen och innehållet i aktiviteterna, och relationerna. De kan fungera som ramar inom vilka det finns ett visst handlingsutrymme eller som hinder som måste övervinnas för att en förändring ska kunna ske (Andersson, 1986).

Anderson (1986) tar upp ett exempel; Om det är stor personalomsättningen på en förskola kan det bero på tillgången utbildad personal, bristen på förskoleplatser, och arbetssituationen. Sådana förhållanden påverkar vilka aktiviteter, roller och relationer barnen och personalen kan utveckla och engagera sig i tillsammans. Stor personalomsättning gör det också svårare för barnen och personalen att knyta djupare kontakter med varandra och försvårar en kontinuitet i verksamheten.

6.4 Makronivå

Makrosystemet är abstrakt och dess olika system får sitt konkreta uttryck på mikro- meso- och exonivåerna (Lagerberg & Sundelin, 2000). I Makrosystemet återfinns de övergripande ideologiska, politiska och historiska värderingarna. Förhållanden som representerar en kultur gör sig gällande i detta system (Andersson, 1986).

Förhållanden på makronivå verkar på underliggande nivåer och får direkt eller indirekt konsekvenser för barnet. Exempelvis politiska beslut som lett fram till utformningen av barnomsorg och skola och allmänna värderingar som genomsyrar verksamheten på olika sätt. Förhållanden som inte är lika klart uttalade, som skolans och familjens funktion i dagens samhälle och existerande könsrollsmönster hör också hit (a.a.).

7. RESULTAT

Jag har som jag tidigare nämnt, intervjuat sex familjehemsutredare som arbetar i fem olika kommuner. Jag har fört in resultatet av intervjuerna under tre huvudteman; familjehemsutredningen, fosterföräldrarnas egna barn i utredningen och synen på de biologiska barnen i familjehemmen. Varje tema har sedan underrubriker.

7.1 Familjehemsutredningen

7.1.1 Metoder som används

Två av kommunerna där mina intervjuade arbetar, utgår från "Blekingemodellen", tre utgår från Kälvestensmetoden men en av dem kommer alldeles snart att börja arbeta utifrån "Pride". Utredaren i denna kommun menar att de utgår från Kälvestens metod men har "Pridetänket".

7.1.2 Hur personerna blir aktuella att utreda

Det framgår av intervjuerna att blivande familjehemsföräldrar aktualiseras för utredning på lite olika sätt. Många intresserade familjer hör själva spontant av sig till socialtjänsten och

berättar att de vill bli familjehem. Ibland annonserar kommunerna i tidningar om behovet av familjehem och/eller kontaktfamiljer eller så lägger de ut foldrar på förvaltningar och offentliga utrymmen och efterlyser familjehem. En kommun söker ibland familjehem via reklam i radio, Rix FM, eftersom de vill nå ut till 30-40-åringar och tror att det är ett effektivt sätt. Det framkom att många familjehemsföräldrar börjar komma upp i åldern och att många familjer hör av sig när deras egna barn är stora eller utflugna och då är de själva inte så unga längre. En allmän inställning inom socialtjänsten är att utgå från att man som familjehemsföräldrar skulle kunna vara biologiska föräldrar till de placerade barnen.

7.1.3 Familjehemsutredningens genomförande

När familjen första gången kontaktar familjehemsutredaren, vilket oftast sker per telefon, pratar de lite allmänt om vad det innebär att vara och bli familjehem. Några få uppgifter om familjen och hushållet tas upp. Ibland kan det framkomma uppgifter som gör att utredaren redan vid första kontakten bedömer att det inte är aktuellt att påbörja en utredning. En av intervjupersonerna berättar exempelvis att om det redan finns många barn i familjen, tackar de för att de hörde av sig, men berättar att det inte är aktuellt eftersom alla barn behöver sin tid och sin plats. Både deras biologiska barn och det placerade. Andra saker som kan göra att en utredning inte blir aktuell är om familjen har en ostabil eller ansträngd ekonomi eftersom familjehemmen inte ska ta hand om ett barn för pengarnas skull.

Om utredaren inte finner några hinder till utredning, bokar de in en tid för ett hembesök. En av kommunerna låter de blivande familjehemmen gå en utbildning först, innan de påbörjar någon utredning. Den kommun som snart kommer att påbörja ”Pridemetoden” kommer också att låta utbilda sina familjehem, men detta samtidigt som utredningen pågår.

Första besöket är ett ”lära känna varandra besök” eller ”kafferepsbesök” som intervjupersonerna ibland kallar det. Utredarna berättar bland annat då om hur utredningen fungerar och familjen får möjlighet att ställa allmänna frågor. De pratar om lite av varje och utredarna försöker bilda sig en uppfattning om hur familjen fungerar. De tittar bland annat på samspelet mellan kvinnan och mannen, mellan barn och föräldrar och på hur öppet klimatet är. En av intervjupersonerna berättar att de direkt efteråt sätter sig i bilen och skriver ned sina första intryck av familjen.

Om utredarna efter det första besöket känner sig osäkra på om familjen skulle passa till att bli ett familjehem, bokar de en tid för ytterligare ett ”lära känna varandra besök”. Om däremot utredarna vet på en gång att familjen skulle vara intressant att utreda, bestäms istället en ny tid för en basintervju. Basintervjun tar upp ganska allmänna och generella frågor rörande bland annat ekonomi, bostad, och övriga resurser. Basintervjun tar runt två timmar. Vid tiden för det andra besöket har utredarna dessutom fått tillstånd för registerutdrag. Utdrag tas då från belastnings- och misstankeregistret hos polisen och socialregistret. Vissa kommuner tar även utdrag från Kronofogdemyndigheten.

Anser utredarna att de vill fortsätta utredningen efter detta, bestämmer de tid för familjehemsintervjun, även kallad, djupintervjun. Denna tar bland annat upp frågor om barndom, uppväxt och om varför familjen vill bli familjehem. Intervjun tar tre-fyra timmar. Om det är en släktingplacering man ska utreda, intervjuar utredarna familjen med en så kallad släktingintervju, innan djupintervjun. Ibland ställer utredarna ”släktingfrågorna” vid samma tillfälle som djupintervjun men ofta sker den vid ett annat tillfälle. Släktingintervjun enligt ”Blekingemodellen”, beräknas ta en timme. Är det ett par som är barnlösa, finns det ett särskilt frågeformulär även för dem. Dessa frågor ställs också i samband med djupintervjun eller vid ett separat tillfälle.

När intervjuerna är klara, ska de tolkas. Ibland sker detta med hjälp av en extern handledare/tolkare, ibland med en handledare från arbetsgruppen eller exempelvis med chefen på socialkontoret. Då går de igenom intervjuerna, vad mannen och kvinnan har sagt och ser bland annat efter hur samstämmiga deras berättelser är. Därefter sammanställer familjehemsutredaren utredningen och lägger till eventuella referenser och exempelvis vad som har framkommit vid tolkningen.

Sammanställningen, återför man sedan till familjehemmet. Ofta bjuder intervjupersonerna då in det blivande familjehemmet till sitt kontor för att prata om vad de har kommit fram till i utredningen. Därefter gör man ibland vissa tillägg som kommit fram vid återföringen sedan är utredningen klar och beslutsunderlaget ska sedan godkännas av socialnämnden i kommunen.

Någon av intervjupersonerna går med beslutsunderlaget till nämnden direkt efter att utredningen är klar. Vanligast är dock att det inte lämnas till nämnden förrän det finns ett tänkt barn att placera i familjehemmet. En av de tillfrågade tycker det är viktigt att den

biologiska familjen ska ha hälsat på i familjehemmet och ”godkänt” det till sitt barn, innan beslutsunderlaget går till nämnden:

”Det är oerhört viktigt att de biologiska föräldrarna tycker det känns tryggt och bra, för det är viktigt för det vidare samarbetet. Då får familjehemsföräldrarna mandat att utöva sitt föräldraskap. Det är oerhört viktigt vid matchning. Då känner de sig trygga och vet att de kommer att ta väl hand om mitt barn. Först därefter lämnas ansökan till nämnden”.

7.1.4 Kriterier för att godkännas som familjehem

Förutom att familjehemsföräldrarna inte bör vara aktuella i polisens belastnings- och misstankeregister, socialregistret och i Kronofogdemyndigheternas register, krävs något olika kriterier beroende på det placerade barnets behov. Det är för det mesta det som får styra. Någon av familjehemsutredarna beskrev att ett familjehem kan vara lämpligt för ett barn men ytterst olämpligt för ett annat.

Alla intervjupersoner är dock överens om att familjehemsföräldrarna måste vara stabila människor och ha en stabil situation, både känslomässigt och ekonomiskt. Det ska även finnas ett känslomässigt överskott eftersom det är viktigt att familjehemmet ger barnet kärlek och trygghet. Att det ska finnas fysiskt utrymme för ett placerat barn är något som de flesta också anser är viktigt. En av de tillfrågade säger:

”Sen ser vi också till detta att alla måste få sitt utrymme. /.../ Vissa familjer har någon slags idé om att familjehemsplacerade barnen och de biologiska kan dela rum. Det tycker inte vi, var och en måste få ha sitt utrymme. Idag är det ju faktiskt så att de flesta barn ju faktiskt har ett eget rum. Kanske när de är riktigt små och delar rum med syskon som det känner och har vuxit upp tillsammans med. Men när de kommer upp lite i skolålder behöver de verkligen ha sin egen sfär.”

Utöver detta varierar kriterierna som familjehemsutredarna väljer att ta upp. Ett par av intervjupersonerna berättar exempelvis att de tycker det är viktigt att familjen är en ganska ”vanlig familj” och tålmodiga människor. Två av de tillfrågade tycker att det är viktigt att familjehemmet har en sund syn på alkohol och till exempel inte introducerar alkohol i hemmet för ungdomarna vid 15-års ålder. Ett par intervjupersoner tycker att familjehemmet ska kunna samarbeta, främst med det placerade barnets biologiska familj, men även med till exempel socialtjänst och BUP. Dessa intervjupersoner tycker också att familjehemmet måste

kunna arbeta med problem och med barn som har varit illa. En av dessa trycker också på vikten av att ha respekt för det placerade barnets familj, trots att denna kanske har skadat barnet. Två av de tillfrågade berättar att de tycker det är av stor vikt att man som familjehem ser och lyssnar till barnet.

Härutöver förekom en del kriterier som intervjupersonerna var ensamma om. En av dem tycker till exempel att familjehemmet ska se någorlunda vettigt ut. Det behöver inte vara ”tipptopp”, men det ska finnas en viss struktur och ordning. En annan tycker det var viktigt att familjen kan prata med varandra och vara samstämmiga. En tredje säger att man ska ha varit gift eller sambo ett visst antal år för att bli godkänt som familjehem. Är familjehemsföräldrarna unga, är det bra om de har varit tillsammans i sju år. Är de något äldre, räcker det med tre-fyra. En fjärde, trycker på vikten av att familjehemmet ska kunna hantera konflikter.

Två av de intervjuade berättar också att de tycker att kriterierna ändras något över tid. För 20-25 år sedan var det till exempel vanligt att folk rökte inomhus. Det är det inte på samma sätt idag och förekommer det i ett familjehem, är det ”ett minus”.

7.1.5 Viktigaste kriterier

De flesta familjehemsutredare tyckte att det var svårt att svara på vilket som är det viktigaste kriteriet eftersom alla är viktiga. Efter en stunds tänkande svarade de dock, och jag fick fem olika svar:

- Att de ser barnet och ger det trygghet och kärlek.
- Att de kan tillgodose barnets primära behov.
- Att de har ett känslomässigt överskott.
- Att de är stabila och inte viker för minsta lilla.
- Alla olika kriterier tillsammans, inget är viktigare än något annat.

Att det krävs en hel del av ett familjehem var alla intervjupersoner överens om, en av dem uttryckte sig så här efter att hon hade räknat upp olika kriterier:

”Jag måste säga att ett familjehem måste vara fantastiska egentligen som kan klara av att ta emot andras barn. Egentligen kräver vi otroligt mycket av ett familjehem, det tycker jag att vi gör. Och ibland undrar man varför de vill bli

familjehem. Det finns ju de som säger att det är så roligt, och det ska man ju tycka och liksom vilja ägna sig åt det här barnet.”

7.2. Fosterföräldrarnas egna barn i utredningen

7.2.1 Träffar familjehemsutredarna de biologiska barnen vid utredningen?

Alla de tillfrågade träffar som regel de biologiska barnen någon gång. Oftast sker det vid det första eller andra hembesöket. Vid djupintervjun är sällan barnen hemma. Är de det, deltar de inte i intervjun men familjehemsutredaren kanske träffar dem före eller efter denna i sådana fall. Fyra av intervjupersonerna håller inga enskilda samtal med dessa barn. Två av dem säger att de tycker att de kan se ganska mycket vid hembesöken då barnen är hemma och kanske sitter med runt bordet. De tittar på hur föräldrarna bemöter sina egna barn och hur kommunikationen är i familjen. De tittar på om barnen får prata fritt utan föräldrar som tystar, avbryter dem eller tillrättalägger något.

En av de tillfrågade beskriver den främsta anledningen till att de inte håller enskilda samtal med de biologiska barnen, så här:

”Man talar om för barnet att man har tystnadsplikt och att detta inte kommer att komma vidare. Men om det kommer fram uppgifter som gör att man inte kan godkänna dem som familjehem, hur gör man då? /.../ Om man då har lovat barnet att man inte ska säga någonting? Så det är väl lite där vi har stoppat i det.”

En annan av intervjupersonerna som tidigare har gjort intervjuer med barnen, berättar att den största anledningen till att de slutade med det, beror på tidsbrist men inte enbart det: *”Jag tycker, ska man bli ett familjehem och ta hand om ett barn, då ska man kunna ta hand om sina egna och berätta för dem och förbereda dem.”*

Samma familjehemsutredare berättar också att om man ska hålla enskilda samtal med de biologiska barnen är det viktigt att man fullföljer processen.

”För man kan ju inte bara sätta igång en process där, man måste ju fullfölja det, vi måste ju kunna ge dem det de behöver. För kommer det frågor ska du vara beredd att ta dem. Och den processen har vi lagt över på föräldrarna.”

Denna utredare säger även att det främst är föräldrarnas ansvar att tala med sina barn. Familjehemsutredaren kan dock ge tips på vad föräldrarna ska prata med barnen om, och på vilket sätt de bäst förbereder dem på att få fostersyskon. Samma familjehemsutredare tycker att familjehemsföräldrarna fungerar som en länk mellan socialtjänsten och de biologiska barnen. Hon ställer ofta frågor till föräldrarna rörande barnen; *"Vad säger barnen? Vad tycker dom om det här?"*

En av de andra som inte heller håller enskilda samtal med de biologiska barnen tycker att det är viktigt att man pratar med dem, men inte att det behöver ske enskilt. *"...det är viktigt att de är med i det, för gillar inte dom det här, är det ju nästan ohållbart."* Familjehemsutredaren brukar fråga barnen hur de ser på att kanske få ett familjehemssyskon.

Två av intervjupersonerna håller alltså enskilda samtal med de biologiska barnen. En av dem har ganska nyligen börjat med det. De pratar med barnen och frågar bland annat om hur de ser på att bli familjehem och hur de tror att de kommer att känna sig i olika situationer. En av familjehemsutredarna brukar fråga barnen hur de tror att de kommer att känna om *"ett barn kanske kommer att ta dina saker eller vill sitta i din mammas knä?"* I denna kommun har de ett särskilt frågeformulär för de biologiska barnen. Exempel på frågor därifrån är:

- Vem går du till när du har bekymmer?
- Har dina föräldrar pratat med dig om att de vill bli familjehem?
- Känner du dig delaktig i deras beslut?
- Vet du vad det innebär att bli familjehem?
- Hur tror du att det kommer att bli i familjen om ett fosterbarn kommer?

Frågeformuläret används dock inte alltid. Familjehemsutredarna håller då istället fria intervjuer. Den andra kommunen som också håller enskilda samtal med barnen har även de ett frågeformulär som de använder och som är anpassat till dessa barn.

7.2.2 Hänsynstagande för de biologiska barnens åsikter

Alla de tillfrågade tycker att det är viktigt att beslutet om att bli familjehem är gemensamt för hela familjen. Vill inte de biologiska barnen att det ska placeras ett barn i hemmet, är det bäst att det inte görs. En av intervjupersonerna beskriver att ett placerat barn känner om det finns någon i familjehemmet som inte är positiv till placeringen. Det ska det inte behöva uppleva

eftersom det kanske redan tidigare känt sig oönskat eftersom det av någon anledning inte kan bo kvar hemma. Konflikter mellan de biologiska och de placerade barnen är ganska vanligt. Det är bland annat därför viktigt att alla är med och fattar beslutet.

Alla intervjupersoner utom en, skriver ner de biologiska barnens inställning till att det placeras ett barn i familjen. Har de några särskilda synpunkter, till exempel om de vill att barnet ska vara yngre än de själva, skrivs även detta ned i bedömningen. En av de tillfrågade beskriver att det krävs en fingertoppskänsla när man skriver ned barnens åsikter efter att ha pratat enskilt med dem. *”Det gäller då att formulera sig på ett sådant sätt att de inte hängs ut. Samtidigt måste man ju kunna återföra till föräldrarna det man ser. /.../ ...det här och det här ser vi att de behöver”*

Den återstående intervjupersonen skriver i sammanställningen att det är något som hela familjen vill ha, men skriver inte ned barnens åsikter speciellt. Detta trots att denna utredare talar enskilt med fosterföräldrarnas egna barn.

”Så vi skriver inte något särskilt om barnen. Det är ju en gemensam grej för familjen. Men det är inte alltid att det är så himla uttalat, men vi skulle ju inte vilja gå emot barns vilja alltså. Om det är så att barnen säger att nej, vi vill inte. Då respekterar vi det och snackar med föräldrarna och säger att de vill inte, och då kan vi inte ställa upp på detta. För det finns ju faktiskt de föräldrar som faktiskt inte bryr sig om vad barnen vill. /.../ ...vi tycker att det är väldigt viktigt att lyssna på vad de står då. Alltså det är ju inte de som ska passa barnen men det är dem som kommer att få tampas med dem. Så det kommer man aldrig förbi alltså. Så det är viktigt.”

En av de tillfrågade som inte har enskilda samtal med de biologiska barnen, skriver i bedömningen även ner hur föräldrarna ser på hur deras egna barn resonerar och reagerar på att eventuellt bli familjehem.

7.2.3 Information vid utredningen

Tre av de tillfrågade ger ingen specifik information till de biologiska barnen. Informationen som ges är samma som till föräldrarna. De tre andra intervjupersonerna anpassar informationen till barnen och lägger den på deras nivå.

7.2.4 Bedöms ett familjehems lämplighet även utifrån de biologiska barnens perspektiv?

Som tidigare nämnts är alla intervjupersoner överens om att det är viktigt att de biologiska barnen är positiva till en familjehemsplacering. De menar att det inte är lämpligt att bli familjehem om inte barnen också vill det.

Tre av intervjupersonerna berättar förutom detta att de tycker det är viktigt att inte placera barn nära i ålder med de biologiska barnen. Barnen ska inte behöva konkurrera med varandra. Två berättar att de även försöker undvika att barnen hamnar i samma klass då det i en del små byskolor kan förekomma att tre årskurser läser tillsammans. På mindre orter kan det dessutom finnas få lekkamrater och det är ytterst olämpligt om det placerade barnet och de biologiska barnen får konkurrera om vännerna. Det är viktigt att de biologiska barnen får ha sina kamrater i fred. Det är även viktigt att de biologiska barnen vet att de kan och *ska* säga ifrån när det vill vara ifred från sitt fostersyskon, liksom de biologiska syskonen kan göra med varandra. Dessa utredare har dock erfarenheter av att det är svårare för ett biologiskt barn att säga till sitt fostersyskon än att säga till sitt biologiska syskon. Familjehemsutredarna förklarar att var och en måste få ha sin sfär annars kommer det inte att fungera i längden.

En annan av de tillfrågade berättade om en familjehemsutredning där familjehemsutredarna var osäkra på om detta vore ett lämpligt familjehem. När de sedan intervjuade barnet i familjen, blev det klart för dem att familjehemmet inte skulle godkännas. De fick av barnets berättelse reda på att detta var en familj som borde ta hand om varandra mer, ägna mer kraft och tid åt varandra i familjen och att barnet var i stort behov av sina föräldrar. Det skulle vara olämpligt för det biologiska barnet att placera ett fosterbarn där eftersom utrymmet troligen inte skulle räcka till dem båda. Denna familjehemsutredare menar att detta exempel visar på vikten av att tala med de biologiska barnen.

En av intervjupersonerna tycker inte heller att det är lämpligt att bli familjehem om de är många i familjen. *”...för jag menar har de 5 ungar jag då tycker vi inte alls att det är bra. Då säger vi ifrån redan i telefonen att vi anser liksom att ni inte har plats till fler. Alltså även om de har 20 rum och kök så ska man räcka till för alla.”* En annan säger att de aldrig varit med om att de har behövt ta ställning för de biologiska barnens vid en placering. Denna familjehemsutredare säger dock: *”Men det kan man ju tänka sig att om det inte skulle vara bra för dem av någon anledning, då måste man ju ta del av det som en viktig del av bedömningen.”*

7.3 Synen på de biologiska barnen i familjehemmen

7.3.1 Tillgång eller hinder?

Alla intervjupersonerna är överens om att det kan vara både för- och nackdelar med att det finns biologiska barn i familjehemmet. Det beror helt på vad det är för barn som ska placeras och vilka behov detta barn har.

Tre av intervjupersonerna berättar att de tycker att de biologiska barnen i familjehemmet ofta är viktiga eftersom de fungerar som goda förebilder till de placerade barnen. De ger exempel på situationer där barnen lär sig av fostersyskonen.

”Det kan vara enkla elementära saker som barnen inte har fått lära sig. Bordskick, flytta tallriken från bordet, ja röja på rummet eller precis vad som helst. De är verkligen goda förebilder.”

”Det är ju dem som hjälper det placerade barnet med de där, om man säger osynliga grejerna som finns i varje familj. Hur man sitter vid matbordet /.../ Som förebilder och som visar och förklarar.”

En av intervjupersonerna berättar att de biologiska barnen ibland vågar var lite mer rätt fram än fosterföräldrarna själva.

”...de egna barnen är ju viktiga resurser ändå liksom, för jag menar, det säger ju många familjehem att våra barn kan säga 'se så du sitter och sörplar', som de kanske inte själva vill säga till en början, utan att de egna barnen håller efter och att de blir förebilder. Hur äter man? Hur gör man i olika situationer? Så jag menar de är ju oerhört viktiga.”

I vissa fall gör man bedömningen att det inte bör finnas andra barn i familjehemmet. Då handlar det oftast om att det placerade barnet har så stora behov och att det behöver full uppmärksamhet av familjehemmet. En av familjehemsutredarna berättar att det kan vara svårigheter att placera ett barn eller ungdom med stora och svåra problem i en familj där det finns barn, eftersom risken är att det placerade barnet ger sig på, eller är otrevlig mot de andra barnen.

En av intervjupersonerna menar att det är viktigt att titta på vilken familj det placerade barnet kommer ifrån; Finns det syskon där, är det ofta bra att placera barnet i en familj där det finns fostersyskon. Är barnet däremot ett ensam barn, kan det vara svårt för det att placeras i en familj med barn.

En annan familjehemsutredare säger att många av de placerade barnen behöver en trygghet som de inte haft tidigare. De behöver då få vara ensam barn. Intervjupersonen tillägger dock att det såklart även finns de barn som behöver den sociala biten, som att ingå i en familj. Det är olika beroende på vilket barn det handlar om.

En av familjehemsutredarna berättar att de enbart har placeringar i familjehem där fosterföräldrarna har egna barn. Där är det endast någon av kontaktfamiljerna som inte har barn. Utredaren tycker det är viktigt att familjehems- och kontaktfamiljsföräldrarna har erfarenhet av barn. Det behöver dock inte nödvändigtvis enbart vara erfarenhet av *egna* barn.

7.3.2 Biologiska barnen som uppdragstagare

Fem av de sex intervjuade personerna säger att de inte ser barnen som uppdragstagare i likhet med sina föräldrar. De menar att barnen inte ingår något avtal med socialtjänsten, de får inte skriva på något kontrakt eftersom de oftast inte är myndiga, och de får heller ingen ersättning. Några av familjehemsutredarna tror ändå att de biologiska barnen ofta känner stort ansvar för sina fostersyskon och att de kan hjälpa och stötta upp ibland när föräldrarna behöver det.

Den sjätte familjehemsutredaren säger att hon kan se de biologiska barnen som uppdragstagare. Dock inte riktigt på samma sätt som föräldrarna eftersom de inte får något eget kontrakt, men tycker att familjehem är ett uppdrag för hela familjen.

7.3.2.1 Nackdelar

Intervjupersonerna fann olika nackdelar till att betrakta de biologiska barnen som uppdragstagare. De tyckte dock främst att man inte bör lägga så stort ansvar på barn. Här följer citat från tre olika familjehemsutredare:

”Om man verkligen såg dem som uppdragstagare i det här, så skulle man beskära dem en del av sin ungdom. För om man är familjehemsförälder och tar hand om ett barn så krävs det ju att man ställer upp för det här barnet utifrån det här

barnets behov och sätter sina egna behov i andra och tredje hand. Som ungdom i en familj tycker inte jag att man ska behöva sätta sina egna behov åt sidan på det sättet. /---/ I hennes undersökningar (Höjers, min anm.) har det ju framkommit att de biologiska barnen inte har kunnat tala med sina föräldrar eftersom de hade nog av de bestyren som rörde de familjehemsplacerade barnen. Så de står ju redan där åtsidan, så att lägga ytterligare ansvar och belastning på dem tycker jag absolut inte att man ska göra. Nej, icke./.../ Barn måste få vara barn.”

”...det är ju ett stort ansvar att lägga på ett barn. Alltså de har ju inte valt detta, det är ju ändå någonstans föräldrarna. Föräldrarna ska ju vara de som är uppdragstagare. För barnen ska ju inte behöva ta något ansvar i det. Mer än det de gör helt naturligt.”

”Vi vill ju när vi placerar barn att de ska bli som, att de ska bli som deras syskon och då skulle ju detta med syskonskapet kunna förstöras i och med att de var uppdragstagare. Då skulle det inte bli det naturliga. Så det är ju den nackdelen.”

7.3.2.2 Fördelar

Intervjupersonerna kunde inte finna så många fördelar med att se de biologiska barnen som uppdragstagare. Några tyckte dock att de då skulle ha rätt till exempelvis utbildning. Någon av familjehemsutredarna tycker att de också borde få en viss ersättning om de sågs som uppdragstagare. Intervjupersonerna tycker dock generellt att de biologiska barnen inte skulle behöva ses som uppdragstagare för att få utbildning, information eller till exempel träffa andra barn i samma situation. Det borde de få ändå.

”Det ska inte bero på det. Utan jag tycker det är självklart nu när man säger att det är hela familjens, inte bekymmer, men eftersom det berör hela familjen. Då tycker jag att man ska ge hela familjen allt fullt ut, så att alla ska vara förberedda.”

Tre av familjehemsutredarna tycker att det skulle vara jättebra att anordna träffar för de biologiska barnen i familjehemmen. Under sådana träffar *”skulle de kunna få skrika ut hur de känner sig och dela med sig av sina erfarenheter med andra i samma situation”* säger en av utredarna. En annan säger:

”...man skulle säkert kunna göra mer för dem. Man skulle kunna tänka sig någon samtalsgrupp där alla skulle kunna få vara... Liksom man har grupper för skilsmässobarn, så skulle man kunna göra något liknande för dem, men det finns inget sådant idag. Det är väl tid och ja, tid utrymme och pengar som styr.”

En annan av de intervjuade har dock tidigare erfarenheter av sådana grupper och menar att de inte var bra, just på grund av att de delade de jobbiga erfarenheterna.

”...vi har ju haft biologiska barn och träffat dom. Jag har inte hållit i en sån grupp utan det var för några år sedan och då hade vi några biologiska barn som träffades och dom diskuterade mer sin situation. Hur är det att vara biologiskt barn i ett familjehem? Och det var faktiskt negativt, för dom kom på alla felen. Alltså jag tror att det är så himla lätt att, och så tycker man det, och så är det någon annan som bygger på, så ibland kan det ju bli dåligt av bara det.”

8. ANALYS

Jag har delat upp analyskapitlet i två delar; analys utifrån tidigare forskning och analys utifrån utvecklings ekologisk teori.

8.1 Analys utifrån tidigare forskning

Eftersom det finns begränsad forskning inom detta område, finns det inte heller mycket att jämföra mitt resultat med. Undersökningar som jag har kommit i kontakt med handlar dessutom inte enbart om familjehemsutredningar liksom min, vilket begränsar denna analys ytterligare. Siffror som framkommer i andra forskningar är inte helt jämförbara med mitt resultat. Detta eftersom andra undersökningar exempelvis ofta inkluderar uppföljning av en familjehemsplacering eller familjehemmets kontakt/samarbete med socialtjänstens vid andra tillfällen än enbart vid familjehemsutredningen.

Mina intervjupersoners familjehemsutredningar skiljer sig inte nämnvärt från det Svenska Kommunförbundets anvisningar. Enligt SK är det viktigt att man tar reda på vilken inställning de biologiska barnen i familjehemmen har till att det placeras ett barn i deras hem (2003). I studien ”Att dela sina föräldrar med fostersyskon” svarar 73% av respondenterna att familjehemssekreterarna sällan eller aldrig pratar med de biologiska barnen när hembesök görs (Bäck-Wiklund et al, 2005). I Larssons undersökning (2001) sa sig 26% av de tillfrågade familjehemmen att socialtjänsten på något sätt förhörde sig om att de biologiska barnen

mådde bra men endast 5 av 62 hade erfarenhet av att familjehemssekreteraren själv förde en dialog med barnet. Mina intervjupersoner tycker det är viktigt att man undersöker vad de biologiska barnen tycker om att bli familjehem, men endast två av de fem kommunerna där de arbetar, har beslutat att det ska hållas enskilda samtal med dessa barn. Alla intervjupersonerna frågar dock alltid familjehemsföräldrarna om vad de tror att deras barn anser om detta.

Av de som svarat på Höjers enkät, var det 71% som jämför relationen med sina fostersyskon med ett biologiskt syskonskap (Bäck-Wiklund et al, 2005). I min undersökning berättar två av intervjupersonerna att de har erfarenhet av att de biologiska barnen i vissa situationer har svårt att behandla sina fostersyskon som om de vore biologiska. Exempelvis kan de ha svårare för att säga ifrån då de vill vara i fred från sina fostersyskon, än när de vill vara ifred från sina biologiska.

I Larssons studie (2001) svarar 89% av familjehemmen att deras barn inte har fått någon åldersadekvat information från socialtjänsten. Frostensson & Mobergs studie (2004) visar dock att det stöd och den information de biologiska barnen i familjehemmen får är ganska bra, men att det kan göras mer. Vad gäller den information som fosterföräldrarnas egna barn får vid familjehemsutredningen, svarar tre av mina intervjupersoner att de ger samma information till barnen som till föräldrarna, de andra tre ger dock alltid åldersadekvat information.

I Fagerlund, Rosell och Zachrissons undersökning (2005) framkom det att de biologiska barnen i familjehemmen bör synliggöras på ett tydligare sätt genom *hela* familjehemsprocessen. Socialtjänsten bör se de biologiska barnen som en del av familjehemmet och erbjuda dem samma stöd, handledning och information som föräldrarna erbjuds. Studien av Bäck-Wiklund et al (2005) visar att de biologiska barnen i familjehemmen är aktivt deltagande i familjehemsuppdraget och författarna tycker därför att de ska ses som delaktiga, bli sedda, informeras och tillfrågas. Fem av mina sex intervjupersoner anser inte att fosterföräldrarnas egna barn är uppdragstagare i likhet som sina föräldrar. Den sjätte tycker att de är det, men inte *precis* på samma sätt som sina föräldrar eftersom barnen inte skriver på något kontrakt. Alla intervjupersoner tycker dock inte att barnen ska behöva ses som uppdragstagare för att ha rätt till mer stöd, ”det borde de få ändå”. Dessutom tycker intervjupersonerna att de biologiska barnen inte bör ses som uppdragstagare då det är ett för stort ansvar att lägga på dem.

Höjers studie visar att 66% av fosterföräldrarnas egna barn tar stort ansvar för sina fostersyskon, men även för sina föräldrar. De väljer att inte belasta sina föräldrar med sina egna bekymmer eftersom de anses ha nog med arbetet runt det placerade barnen (www.fas.se). Två av mina intervjupersoner säger att just detta är en av nackdelarna om de skulle se de biologiska barnen som uppdragstagare. Att det är ett för stort ansvar att lägga på barnen och ungdomarna då de redan *innan* sätter sina behov åt sidan för föräldrarnas skull.

I Larssons undersökning (2001) var det 19% av de 62 tillfrågade familjehemmen som hade getts möjlighet till utbildning för de biologiska barnen eller att träffa andra barn i samma situation. Detta var något som föräldrarna önskade mer av. Tre av mina intervjupersoner skulle vilja ordna grupper där barn i samma situation får träffas och dela erfarenheter. En av de andra intervjupersonerna har dock erfarenhet av att en sådan grupp inte behöver vara positiv, då ”de kommer på alla fel med att vara familjehem”.

8.2 Analys utifrån utvecklingsekologisk teori

Bronfenbrenners utvecklingsteori tar sin utgångspunkt i den utvecklande människan. Han utgår bland annat från vad barnet uppfattar, önskar, fruktar, tänker på och lär in, i sin definition av utveckling (Andersson, 1986).

På mikronivå återfinns under en familjehemsutredning, bland annat det biologiska barnet, föräldrarna, familjehemsutredarna, och det tilltänkta fosterbarnet. Förhållandena mellan de olika familjemedlemmarna förändras då det kommer fler syskon (a.a). Man kan utgå från att detsamma händer då ett fosterbarn placeras i ett familjehem. Det är därför viktigt att de biologiska barnen i de blivande familjehemmen får relevant information om vad som kan komma att ske i familjen, samt få möjlighet att berätta hur de själva tänker kring det hela. På mikronivå kan föräldrar och familjehemsutredare ansvara för att detta sker. Två av mina sex intervjupersoner angav att de pratade enskilt med barnen och förhörde sig om deras syn på en eventuell familjehemsplacering, samt deras önskemål. Tre av familjehemsutredarna gav samma information till de biologiska barnen som till deras föräldrar. De andra tre anpassade informationen efter barnens ålder och mognad. Det framkom dock att mina intervjupersoner i de flesta fall, tycker att det största ansvaret vad gäller information till, och förberedelser för de biologiska barnen, är föräldrarnas.

På mesonivå hittar man samspel mellan närmiljöerna på mikronivå (a.a.).

Familjehemsutredarna kan ge information till föräldrarna på mesonivå, om de har bristande kunskaper om vad en familjehemsplacering kan komma att innebära. Denna information kan föräldrarna i sin tur delge sina barn. En av intervjupersonerna berättade att de brukar tipsa föräldrarna om hur de ska prata med, och förbereda sina barn inför deras uppdrag som familjehem. Familjehemsutredaren påvisade vikten av att alla i familjen var väl förberedda inför vad som ”komma skulle”, och ansåg därför att utbildning var viktigt.

Faktorer på makronivå påverkar individen på mikronivå (a.a.). Samhällets syn på barn påverkar därmed även fosterföräldrarnas egna barn. På makronivå hittar man lagar och förordningar som styr Sverige, däribland Socialtjänstlagen. De biologiska barnen i familjehemmen omnämns inte där överhuvudtaget och det finns inga stadgade riktlinjer för hur man bör arbeta med och/eller för, dessa barn. Detta påverkar naturligtvis barnen. Citat ur socialtjänstlagen som handlar om barns bästa och barns rätt att komma till tals, vilka återfinns under ”bakgrund”, handlar om barn som är föremål för socialnämndens insatser. De biologiska barnen i familjehemmen ingår inte där, trots att de påverkas av socialnämndens beslut.

Socialförvaltningar och organisationer som ansvarar för familjehemsrekryteringar återfinns på exonivå. De är direkt påverkade av lagarna och förordningarna på makronivå. De biologiska barnen kan därför komma i kläm då personer som arbetar med familjehemsutredningar inte har några lagbundna anvisningar om hur de bör/skall behandla frågor som rör de biologiska barnen i familjehemmen. Två av mina intervjupersoner berättar dock att särskilda frågeformulär för de biologiska barnen, på eget initiativ har tagits fram i kommunen.

9. SLUTDISKUSSION

Mitt främsta syfte med uppsatsen har varit att undersöka om familjehemsutredarna uppmärksammar de biologiska barnen i de blivande familjehemmen, och om dessa anses vara uppdragstagare åt socialtjänsten. Som framgått i ”syfte och frågeställningar” har jag även undersökt hur en familjehemsutredning går till. Jag har dock inte lagt någon stor vikt vid detta då jag varken har jämfört utredarnas olika metoder eller deras arbete utifrån olika organisatoriska förutsättningar. Jag tyckte dock att denna del behövde vara med som en grund till mitt huvudsyfte och för att öka förståelsen för vad en familjehemsutredning innebär.

En viktig fråga jag har ställt är om familjehemsutredarna träffar de biologiska barnen och samtalar med dem vid en familjehemsutredning. Alla de intervjuade träffar som regel de biologiska barnen vid något tillfälle under utredningen men endast två av sex samtalar enskilt med dem. Eftersom min undersökning endast bygger på svar från sex intervjupersoner är jag medveten om att jag inte kan dra några generella slutsatser av resultatet.

För att fosterföräldrarnas egna barn ska lyftas fram i familjehemsutredningen, har två av de kommuner där mina intervjupersoner arbetar tagit fram speciella frågeformulär för dessa. Detta visar att det bevisligen går att göra saker på exonivå till förmån för de biologiska barnen i familjehemmen. Jag tycker dock att det vore önskvärt med direktiv från en högre nivå så att barn i olika kommuner behandlas lika. Dessa direktiv skulle i så fall även kunna innefatta den information som de biologiska barnen i familjehemmen får vid utredningen. Hälften av mina intervjupersoner ger samma information till barnen som till föräldrarna. Det hade varit önskvärt om barnen alltid fick åldersadekvat information för att de på bästa sätt skulle kunna ta till sig densamma.

En ändring på makronivå som jag bland annat tycker skulle behövas göras, är att paragrafen som bland annat omfattar familjehemsplacerade barn: *"När en åtgärd rör ett barn ska barnets inställning klarläggas så långt det är möjligt. Socialnämnden ska ta hänsyn till barnets vilja med beaktande av ålder och mognad."* (SoL 3 kap § 5). även skulle innefatta de biologiska barnen i familjehemmen. Detta eftersom socialnämndens beslut om en familjehemsplacering även i hög grad rör dessa.

En fråga som jag ställde till mina intervjupersoner var om de såg de biologiska barnen i familjehemmen som uppdragstagare i likhet med sina föräldrar. Alla utom en svarade nej. Som motivering angav de bland annat att barnen sällan är myndiga och kan därför inte ingå något avtal, samt att det inte är bra att ålägga dem ett så stort ansvar som ett uppdrag som familjehem innebär. När jag omformulerade frågan och frågade om de ansåg att fosterföräldrarnas egna barn är involverade eller delaktiga i uppdraget, fick jag ett annat svar. Jag fick veta att det var barnen som gjorde en stor del av jobbet, att de var viktiga förebilder, att dessa barn kände ansvar för sina fostersyskon och att de avlastade sina föräldrar med att vara barnvakt åt fosterbarnen ibland, och så vidare. Men regelrätta uppdragstagare är de alltså inte. Detta eftersom de inte kan skriva på något kontrakt, vilket i sin tur gör att de ofta inte får något stöd eller handledning från socialtjänsten, ingen utbildning eller ersättning heller. Det

sistnämnda kan man naturligtvis diskutera huruvida det vore positivt eller negativt. Jag tror inte det skulle vara bra, men jag väljer ändå att ta upp det eftersom jag vill väcka tanken.

Att fosterföräldrarnas egna barn i familjehemmen inte uppmärksammas tillfredställande nog, slår de flesta fast vid. Både tidigare forskning och samtal med professionella visar att det både kan och borde göras mer för dessa barn då de ofta blir åsidosatta. Jag har även under uppsatsens gång upptäckt att *begreppet* familjehem inte heller alltid inbegriper de biologiska barnen. Till exempel har jag i en C-uppsats, stött på 62 intervjuer med familjehem, det vill säga intervjuer med familjehemsföräldrar. Begreppet har alltså olika betydelser beroende på i vilket sammanhang de används. Jag har tidigare tolkat begreppet familjehem enbart som ett hem eller en familj i vilken det bor fosterbarn.

Något annat jag också vill ta upp i min slutdiskussion är att det framgick i min undersökning att familjehemsutredarna hade olika uppfattningar om vad som är fosterföräldrarnas barns bästa. Några följer Barnkonventionens riktlinjer – synliggör barnen, och låter de komma till tals. Andra menar att det bästa är om fosterföräldrarna själva informerar och pratar med sina barn. Självklart är föräldrarna ett viktigt stöd för sina barn men familjehemssekreterare har ofta en större kunskap om vad det innebär att bli familjehem, än vad fosterföräldrar som inte tidigare tagit emot något fosterbarn har. Jag tror därför att ett nära samarbete dem i mellan skulle kunna vara det bästa för barnen.

Något som jag också tycker skulle vara bra är om fosterföräldrarnas egna barn alltid skulle få komma till tals i familjehemsutredningarna. Någon av mina intervjupersoner var orolig för att det skulle kunna komma fram uppgifter som denne var tvungen att gå vidare med, om enskilda samtal med de biologiska barnen hölls. Utredaren förklarade att man då hade svikit ett förtroende man gett barnet. Det är verkligen eftersträvansvärt att inte svika förtroenden man ger barn, men om det skulle framkomma uppgifter som är så allvarliga att utredarna måste gå vidare med dem, anser jag att det får vara värt det. En annan familjehemsutredare berättade att det vid ett enskilt samtal med ett biologiskt barn i familjen hade kommit fram viktiga uppgifter som gjorde att man inte godkände familjen som familjehem. Detta är ett exempel som visar på hur viktigt det kan vara att familjehemsutredare samtalar med barnen. Håller man dessutom sådana samtal signalerar man från första början av en familjehemsprocess, att man ser barnen och värderar deras delaktighet i uppdraget som familjehem.

Någon av utredarna säger att en av anledningen till att de inte håller enskilda samtal med fosterföräldrarnas egna barn handlar om brist på tid och pengar. Att det finns knappa resurser till ett engagemang för dessa barn är verkligen beklagligt.

”Att arbeta med utgångspunkt från ett barnperspektiv skall vara en självklarhet för dem som arbetar med utsatta barn inom socialtjänsten, men det bör också vara lika självklart att ha ett barnperspektiv även när det gäller andra barn vars liv kommer att bli påverkade av de åtgärder som socialtjänsten initierar, till exempel fosterföräldrarnas egna barn.” (Bäck-Wiklund et al, 2005 s 8).

10. KÄLLFÖRTECKNING

Allmänna Barnhuset (1996). *Fosterpride. Utbildning och utredning av blivande familjehem. Pridebok*. Kommunförbundet Gävleborg.

Andersson, Bengt-Erik (1986). *Utvecklingsekologi*. Lund: Studentlitteratur.

Andersson, Gunvor, Aronsson, Karin, Hessle, Sven, Hollander, Anna & Lundström, Tommy (1996). *Barnet i den sociala barnvården*. Stockholm: CUS/Liber.

Andersson, Gunvor (2002). "Utvecklingsekologi och sociala problem" i Meuwisse, Anna & Svärd, Hans, red: *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur och kultur.

Bäck-Wiklund, Margareta, Höjer, Ingrid & Nordenfors, Monica (2005). "Att växa upp med fostersyskon. Om att inte bli sedd, om osäkerhet och omsorg." *Familjehemmet*, nr 2.

Dahlqvist, Anna & Marckwort, Stephanie (2005). "Alldeles utmärkt" eller "tungt som fan". *En studie av fosterfamiljers egna barns syn på sin situation sett ur ett genusperspektiv*. C-uppsats vid Socialhögskolan, Lunds universitet.

Denscombe, Martyn (2000). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Fagerlund, Madeleine, Rosell, Carin & Zachrisson, Maily (2005). *De är vana att dela med sig av oss. Biologiska barns delaktighet i familjehemsprocessen*. C-uppsats vid institutionen för beteende-, social- och rättsvetenskap, Örebro universitet.

Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (2005). "Att dela sina föräldrar med fostersyskon." Sammanfattning av resultat. FAS hemsida.
<<http://www.fas.forskning.se/projekt/showCase.Aspx?ID=7542>> [cited 2 maj 2006].

Frostensson, Emma & Moberg, Hannah (2004). *Stöd och information till biologiska barn i familjehem*. C-uppsats vid Socialhögskolan, Lunds universitet.

Halvorsen, Knut (1992). *Samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.

Höjer, Ingrid & Nordenfors, Monica (2003). "Growing up with foster siblings". *Childhoods in late modern society*. Göteborg University. Department of social work. Skriftserien 2003:1.

Höjer, Ingrid (2004). "Att dela sina föräldrar med fostersyskon." *Små barn – stora bekymmer?* Stockholm: Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap.

Karlsson, Therese (2001). *Hur är det att vara biologiskt barn i ett familjehem?* C-uppsats vid Socialhögskolan, Lunds universitet.

Konventionen om barns rättigheter (2006). Stockholm: Edita Norstedts Tryckeri AB.

Kälvesten, Anna-Lisa & Meldahl, Graziella (1982). *Familjepsykologi*. Stockholm: LiberTryck.

Lagerberg, Dagmar & Sundelin, Claes (2000). *Risk och prognos i socialt arbete med barn – forskningsmetoder och resultat*. Centrum för utvärdering av socialt arbete. Stockholm: Förlagshuset Gothia AB.

Larsson, Carina (2001). *Att dela med sig av sin familj – problematik, erfarenheter och upplevelser hos familjehemmens egna barn*. C-uppsats för institutionen för samhällsvetenskap, Örebro universitet.

Ljunggren, Gun (2002). *Intervjuformulär familjehemsutredningar*. Meddelande från Blekinge FoU-enhet 2002:2.

Norström, Carl & Thunved, Anders (2004). *Nya sociallagarna – med kommentarer, lagar och författningar som de lyder den 1 januari 2004*. Stockholm: Norstedts Juridik AB

Socialtjänst 2005:8. *Barn och unga – insatser år 2004*. Stockholm: Socialstyrelsen

Socialtjänstlag (2001:453).

Socialtjänstförordningen (2001:937).

SOU 1997:116 *Barns bästa i främsta rummet*. Regeringens hemsida: <<http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/23026>> [cited 5 maj 2006]

SOU 2001:72 *Barnmisshandel - att förebygga och åtgärda*. Regeringens hemsida: <<http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/2754>> [cited 8 maj 2006]

Stråhle, Susanna (2005). *Biologiska barn i familjehem. Hur påverkas familjens biologiska barn av att växa upp i familjehem?* C-uppsats vid Institutionen för socialt arbete, Sköndalsinstitutet, Stockholm.

Svenska kommunförbundet (2003). *Barnet och familjehemmet. En handbok om socialnämndens ansvar*. Katarina Tryck AB.

Vinnerljug, Bo (1996). *Svensk forskning om fosterbarnsvård*. Centrum för utvärdering av socialt arbete. Stockholm: Liber utbildning

Övriga källor

Carlsson, Margareta (2006). Familjehemmens Riksförbund. Telefonsamtal. (2006-03-29).

Nationalencyklopedin, Band 6 (1991). Höganäs: Bokförlaget Bra Böcker AB

INFORMATION ANGÅENDE INTERVJUER

Hej!

Först och främst vill jag tacka för att ni har valt att medverka! Jag heter alltså Mona-Lisa Appelqvist och studerar till socionom på socialhögskolan i Lund. Jag är nu inne på min sjätte termin och läser kursen "Socialt arbete med barn och unga". Jag har just påbörjat min c-uppsats (10 poäng), med syfte att undersöka hur en familjehemsutredning går till och vilka metoder som används. Jag intresserar mig särskilt för hur bedömningarna görs med hänsyn till familjesammansättningen och fosterföräldrarnas egna barn. Dessutom är jag nyfiken på vilka visioner ni har inför framtiden.

Jag kommer att göra ca 5-6 intervjuer med familjehemsutredare från olika kommuner. Jag beräknar att intervjun kommer att ta runt en timme. Eventuellt kommer jag att behöva återkomma med någon/några kompletterande frågor i efterhand via telefon. Jag önskar att få spela in intervjuerna på band för att vara säker på att jag återger rätt information i uppsatsen. Bandupptagningen kommer jag sedan att förstöra så fort intervjuerna är nedskrivna.

Jag har tystnadsplikt och ni som intervjupersonerna kommer att vara helt anonyma. Jag kommer i uppsatsen att ändra namn och ort för anonymitetens skull. Om det finns detaljer som kan härledas till någon särskild person, eller arbetsplats kommer jag även att ta bort eller ändra dem. Jag vill också poängtera att det är socialtjänsten *generellt* jag vill undersöka och inte er som enskilda familjehemsutredare.

När uppsatsen är klar och godkänd (förhoppningsvis i början av juni) kommer man att hitta den på databasen Xerxes, social- och beteendevetenskapliga biblioteket, Lunds universitet, där den som önskar kan läsa den. Jag kommer att skicka en kopia av uppsatsen till de intervjupersonerna som vill det.

Min handledare är Bodil Rasmusson som är fil doktor i socialt arbete och lärare på Socialhögskolan. Har du några frågor eller funderingar får du gärna höra av dig till någon av oss via telefon eller e-post.

Mona-Lisa Appelqvist:
Telefon: 0456-200 82 alt. 0702-26 69 51
E-post: mona-lisa.appelqvist.505@student.lu.se

Handledare Bodil Rasmusson:
Tel: 046-222 92 28 alt. 0708-37 58 93
E-post: bodil.rasmusson@soch.lu.se

Tack än en gång!

Med vänliga hälsningar,

Teman

Tema 1 Familjehemsutredningen:

Hur går en familjehemsutredning till?

Hur blir personerna aktuella att utreda?

Vilka metoder och material använder du?

Vilka är kriterierna för att ett familjehem ska bli godkänt?

Vad är viktigast?

Tema 2 Familjehemsföräldrarnas egna barn i utredningen:

Träffar du de biologiska barnen vid utredningen?

Håller du enskilda samtal med dem?

Om du samtalar med dem, tar du hänsyn till deras åsikter?

Får de någon särskild information av dig vid utredningen?

Skriver ni ned deras åsikter i utredningen/sammanställningen?

Bedömer du ett familjehems lämplighet även utifrån de biologiska barnens perspektiv?

Tema 3 Synen på de biologiska barnen:

Betraktar du fosterföräldrarnas egna barn som en för- eller nackdel vid en familjehemsplacering?

Ser du de biologiska barnen som uppdragstagare åt socialtjänsten, i likhet med sina föräldrar?

Frågor till familjehemsutredarna:

Hur går en familjehemsutredning till?

Hur blir personerna aktuella att utreda?

Vilka metoder och material använder du?

Vilka är kriterierna för att ett familjehem ska bli godkänt? Vem har bestämt dem? Vad är viktigast?

Träffar du de biologiska barnen vid utredningen?

Om nej, varför inte? Om ja, håller du enskilda samtal med dem? Om nej, varför inte?

Om du samtalar med dem, tar du hänsyn till deras åsikter? Om nej, varför inte? Om ja, på vilket sätt?

Skriver ni ned deras åsikter, eller era reflektioner kring barnen, i utredningen/sammanställningen?

Får de någon särskild information av dig vid utredningen? Om ja, vilken sorts information?

Bedömer du ett familjehems lämplighet även utifrån de biologiska barnens perspektiv? Om nej, varför inte. Om ja, på vilket sätt?

Betraktar du fosterföräldrarnas egna barn som en för- eller nackdel vid en familjehemsplacering? Varför/Varför inte?

Ser du de biologiska barnen som blivande uppdragstagare åt socialtjänsten? Varför/Varför inte? fördelar/nackdelar?

Vilka visioner om framtiden har du som familjehemsutredare?

Är det något du vill tillägga?